

Ds. A.A. Brugge struikelt bij Jonah Falke over ds. Boone

Ds. Brugge kreeg een soort droomkans. Hij was uitgekozen om Jonah Falke bij te praten met weetjes en feitjes uit de biblebelt. Da's mooi, en vooral als je goede afspraken maakt, want je weet nooit hoe bruin of gaar je verhaal uit de printer rolt.

Een buitenstaander wat vertellen over geestelijke roeringen, persoonlijke ontroeringen en kerkelijke beroeringen vraagt om dubbele dubbelcheck, en kan ook dan nog beroerd aflopen. Brugge heeft wat verteld over de voorgeschiedenis van zijn gemeente, maar zich blijkbaar niet goed ingelezen of zich in het vuur van zijn betogen behoorlijk versproken. En wel over een predikant die niets met Tricht-Geldermalsen van doen heeft, ds. Laurus Boone. En juist over Boone gaat het (altijd) mis en ontstaat (altijd) ruis, die er overigens in zijn kerkverband (altijd) al was. Die fantasieën staan nu ook voor de buitenwacht op papier en je krijgt ze nooit meer weg.

Steken en pofbroeken

Jonah vraagt naar de voorgeschiedenis van Brugge's gemeente Geldermalsen, vroeger Tricht geheten. Het is onduidelijk of Brugge verteld heeft over die tien eerdere dominees, maar we lezen er geen woord over. Falke raakt, schrijft hij, verstrikt in een warrig verhaal met getallen, zijpaden en uitweidingen. Het verhaal van Brugges 'verre voorganger, dominee Boone' daarentegen blijft hangen. Verre voorganger? Boone heeft niks met Tricht te maken. Brugge moet hebben gezegd over Boone: 'Die vond dat de dominees een steekhoed moesten dragen, zoals Napoleon, weet je wel. En kousen en pofbroeken. Je kunt maar ergens moeilijk over doen.' Zo'n beetje de bekende verzinsels van zijn eigen geschiedschrijvers.

Het gaat blijkbaar over de luid bezongen en bejubelde kerkelijke vereniging van 1907, die overigens meer drama dan succes was. Pofbroek? Napoleon? Hoezo? De steek van Napoleon toont radicaal anders. Napoleon draagt een tweepuntige, en de antieke dominees dragen een driekante, en ook de rest lijkt er niet op. En bij het gewaad horen geen pofbroeken, maar kuitbroeken of kniebroeken, toch goed om te weten.

Het ambtsgewaad

Om voor Jonah en anderen de mist wat weg te poetsen: Brugge heeft het over het zogenaamde ambtsgewaad, de domineeskleiding uit vroeger eeuwen, en kiest ds. Boone tot zijn mikpunt. Terwijl hij beter zijn eigen Tricht-Geldermalsen had kunnen nemen, die zo'n kleine veertig jaar op dat preekpak hamerde.

Ds. Boone is keer op keer belachelijk gemaakt over het ambtsgewaad, vooral door mensen die niet weten hoe het pak eruit ziet en vooral niet wat het

betekent. Het ambtsgewaad is een driekanten hoed of steek, witte bef, kniebroek met kousen, lage schoenen, een mantel over de schouders met eronder een hoog dichtgeknoopt vest. De verouderde kledij van de deftige burgerij uit vroeger eeuwen en tegelijk de normale domineeskleding van toen. Niks Napoleon. De burgerij gaat uiteindelijk met nieuwe modes mee, maar de dominees houden het bestaande kostuum nog jaren in ere. Daardoor krijgt die kleding geleidelijk het karakter van een aparte dracht voor conservatieve predikanten. De hervormde dominees stappen kort na 1840 massaal over op de toga, de klasse van juristen en hoogleraars, en ze laten ermee zien dat er geen afgescheiden amateur, maar een professional op de preekstoel staat. Bij de grote kerkelijke afscheiding van 1834 komt het gewaad weer extra in de picture: symbool van terugkeer naar de aloude Hervormde of Gereformeerde Kerk. Dus ook naar de ambtskleding, uit de tijd toen alles nog mooi was en goed.

Tricht in ambtsgewaad

Het ambtsgewaad speelt juist heel sterk in Tricht, de kerk van Brugge. Het overkoepelende kerkverbandje heet dan kortweg: de kruiskerken. De eerste dominee, Pieter Siemense, draagt het gewaad rond 1850 met verve. Hij preekt erin en doopt erin, paradeert erin door de Kerkstraat, en misschien plukt hij er wel appeltjes in en zit hij erin te vissen in de betoverend mooie Linge. Tricht is erg aan het preekpak gehecht, en vraagt daarom de hoogste vergadering, de synode van 1864 'dat de Leeraars gedurende hunne ambtsbediening het gewaad dragen'. En ze krijgen hun zin: dominees worden verplicht om in het kostuum te preken. Dankzij het Tricht van Brugge. En als het kerkverband in 1869 verenigt met de lossere en linksere christelijk afgescheidenen, doet Tricht niet mee! Het dan vrije Tricht probeert in 1871 aan te sluiten bij het kerkverband van ds. Daan Bakker in 's-Gravenpolder, in het eindeloos verre Zeeland, dat het ambtsgewaad verplicht heeft gesteld. Juist: de kerken van Laurus Boone, de ledeboeriaanse gemeenten. Tricht wil de gekuitbroekte ds. Bakker op de preekstoel, maar wordt niet toegelaten tot diens kring, en blijft zo'n 20 jaar kerkelijk dakloos ronddobberen. Onderwijl beklimmen predikers met steek de kansel: kerkleider Elias Fransen, Diedericus Wijting en Abraham Verheij. Gerenommeerde dragers. In oud gewaad. Maar dan. Dan raakt dit fenomeen buiten beeld. De ouden worden erin begraven, het pak verliest z'n betekenis en jonge dominees kiezen voor preekjassen. Zelfs in Tricht hoeft het niet meer. Jonah heeft dus heel wat gemist, en Brugge nog meer. 'Je kunt maar ergens moeilijk over doen', zei Brugge. In Tricht gebeurt het allemaal. Zonder dat Brugge het vertelt.

Kerkscheuringen

Boone wordt ook genoemd als het over ego's gaat. Ook hier gaat Brugge de mist in. Hij mist de kern van de Vereniging van 1907. Dan verenigen de

kruiskerken (van Tricht) met wat geselecteerde ledeboerianen (vroeger van ds. Daan Bakker en nu Boone). Boone ontdekt als enige dat de kerkprincipes veranderd worden. Het moet geen simpel noodkerkje blijven, zoals afgesproken, maar een strak gereguleerde denominatie met chique kreten, hoge muren, strakke regels, grote woorden, eigen dogma's, en een antieke en verbouwde Dordtse kerkorde, die niemand kent en vooral niet toepast. Zo'n beetje in de stijl van neocalvinist Kuypers, alias Abraham de geweldigste en zijn makkers. En vooral natuurlijk met een groot ego, want een heuse kerkvereniging is niet niks om bij te schrijven op de palmares.

Maar zo'n kerk en zo'n ego wil Boone niet. Hij heeft bij zijn bevestiging tot dominee beloofd om de noodkerk vast te houden: om eigen schuld buiten de vaderlandse kerk, die nog steeds je moeder is, hoe ziek en ellendig ze ook is. Hij beroept zich in 1907 op de noodkerk en de oude kerkregels van o.a. dominee Daan Bakker, die in 1871 Tricht de deur wijst. Hij wil en moet de krakkemikkige en laagdrempelige noodkerk voortzetten. Het ambtsgewaad is daar een afgeleide van. Boone schrijft bij zijn afhaken duidelijk dat 'de grondslag' is veranderd, maar niemand wil dat snappen. Het gaat hem dus vooral over de afscheidingsprincipes van 1834, niet eerst over een steek, een jas en een broek. Het kerkbegrip, daar doet hij moeilijk over, en met recht, want dat is fundamenteel voor het kerkzijn.

Lasteraars verdragen

Boone laat zijn critici in hun kerksop gaarkoken als ze met een stevig superioriteitsgevoel lelijke en foute dingen over hem in kranten en boeken schrijven. Met een ego dat altijd gelijk wil hebben en zich beter voelt dan anderen. Maar wie anderen de maat neemt, moet wel zelf het goede voorbeeld geven, en dat ontbreekt nogal. Boone reageert één keer, heel kort, op een scheldpartij van een collega, en wel met Paulus' vaderlijke raad aan Timótheüs, die zoiets schreef als: een dienstknecht des Heeren moet niet twisten, maar vriendelijk zijn tegen allen en de kwaden, de lasteraars, kunnen verdragen. Het ND citeert zijn prachtige woorden in de herfst van 2024 met een forse vleug bewondering. Ik weet zeker Boone gastheer Brugge niet van repliek had gediend, zo verstandig was hij wel. Misschien moet Jonah nog eens terugkomen om de werkelijkheid te noteren over ego's en kuitbroeken, en over de steken en de streken en de preken van Tricht. En over Boone natuurlijk, want niet schrijvers, niet idolen, niet gidsende dominees, maar alleen de bronnen gaan over de waarheid.